

Sygn. akt I CSK 426/17

POSTANOWIENIE

Dnia 13 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzcyk
SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. S.A. z siedzibą w [...] przy uczestnictwie [...] o zasiedzenie służebności przesyłu, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 października 2017 r., skargi kasacyjnej uczestnika P. Dystrybucja S.A. z siedzibą w [...] od postanowienia Sądu Okręgowego w [...] z dnia 10 grudnia 2015 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego w [...] z dnia 16 grudnia 2013 r. i odrzuca wniosek.

UZASADNIENIE

[...] Korporacja Energetyczna S.A. w [...] (poprzedniczka prawna P. S.A. w [...]) we wniosku z dnia 7 lutego 2005 r. domagała się stwierdzenia, że nabyła z dniem 1 stycznia 1985 r. przez zasiedzenie służebność gruntową posadowienia,

przeprowadzenia i dostępu w celu eksploatacji, konserwacji i modernizacji urządzeń energetycznych w postaci linii SN 30 kV [...] PZZ położonej w [...] na działkach: nr 2073 objętej księgą wieczystą nr 36 246 i nr 2090 objętej księgą wieczystą nr 81 217 oraz linii [...] - [...] na działce nr 2090, a także z dniem 1 września 1989 r. linii SN 15 kV [...] GPZ [...]a na działce nr 2090, na rzecz właściciela działek położonych w [...] oznaczonych numerami: 1981/16, 1981/17, 1981/13, 1981/15, 1981/1, 1984/1 i 2004/1, objętych księgą wieczystą nr 62 004, działki nr 2003/1, objętej księgą wieczystą nr 49 721 będących w użytkowaniu wieczystym ZKE S.A. i działki nr 1983 ujętej w księdze wieczystej nr 49 721, stanowiącej współwłasność ZKE S.A. i Skarbu Państwa.

Powołała się na przedłożone odpisy dokumentów, map i wyrysów z ewidencji gruntów dla wykazania własności wskazanych urządzeń, które są częścią sieci energetycznej będącej jej własnością. Linie SN 30 kV zostały zbudowane w latach 1949 i 1948, a linia 15 kV w 1969 r. i od dnia ich podłączenia do sieci wnioskodawczyni prowadzi ich eksploatację, utrzymuje ich sprawność techniczną, dokonuje przeglądów i modernizacji. Na wymienionych nieruchomościach władających, stanowiących całość organizacyjną, wspólnie ogrodzoną, usytuowany jest Główny Punkt Zasilający z wymaganym wyposażeniem oraz rozdzielniami systemowymi dotyczącymi obu typów linii energetycznych.

Sposób korzystania z nieruchomości służebnych odpowiada treści służebności gruntowej, opisanej w żądaniu wniosku i trwa nieprzerwanie przez wymagany okres do stwierdzenia nabycia prawa służebności. W odniesieniu do linii SN 30 kV od dnia 1 stycznia 1965 r., a co do linii SN 15 kV od dnia przejęcia ich do eksploatacji w 1969 r.

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2006 r. Sąd Rejonowy w [...] stwierdził, że z dniem 1 stycznia 1980 r. na nieruchomościach oznaczonych jako działki nr 2073 i nr 2090 wnioskodawczyni nabyła służebność polegającą na zapewnieniu dostępu do poszczególnych słupów energetycznych i linii napowietrznych SN 30 kV [...] PZZ i [...] - [...] celem ich eksploatacji, konserwacji i modernizacji, na rzecz każdorazowych właścicieli wymienionych działek oraz z dniem 1 stycznia 1990 r.

taka sama służebność została nabyta na nieruchomości nr 2090 w odniesieniu do linii energetycznych, napowietrznych 15 kV [...] [...]a.

Z dokonanych ustaleń faktycznych wynika, że wnioskodawczyni jest współwłaścicielką i użytkowniczką wieczystą działek oznaczonych jako nieruchomości władnące. Właścicielem działki nr 2073 jest Z. S., a działka nr 2090 stanowi współwłasność uczestników: [...]. Linie energetyczne 30 kV relacji [...] PZZ i [...] - [...] zostały wybudowane w latach 1948 - 1949 i przeprowadzone są między innymi przez działkę uczestników nr 2090 i nr 2073, a nadto na pierwszej z działek został wzniesiony pojedynczy słup przelotowy. Linia 15 kV relacji [...] GPZ [...]a została wybudowana w 1969 r., przebiega między innymi przez działkę uczestników nr 2090. Od samego początku linie te są wykorzystywane do przesyłania energii elektrycznej, stanowią ważne dla wnioskodawczyni powódki urządzenia zasilające istotne podmioty, jak zakłady zbożowe, podstacja PKP. W ramach eksploatacji podlegały naprawom i konserwacjom w razie potrzeby. Nie rzadziej niż co pięć lat są poddawane oględzinom, a w 2002 r. wymieniono izolację całej linii na terenie podległym Rejonowemu Zakładowi Energetycznemu [...]. Nieruchomości, na których urządzono linie i słup były wykorzystywane rolniczo, a obecnie ich właściciele uzyskali pozwolenie na przekształcenie ich na cele budowlane.

Sąd Rejonowy uznał, że bezsporne były okoliczności wypełniające przesłanki zasiedzenia służebności gruntowej, przewidziane w art. 292 k.c., polegające na korzystaniu przez wnioskodawczynię z nieruchomości uczestników w celu eksploatacji urządzeń energetycznych, a zatem trwałego i widocznego urządzenia. Za bezzasadne uznał zarzuty znacznego oddalenia nieruchomości władnących. Ustanowienie służebności zwiększa użyteczność nieruchomości zabudowanej stacją energetyczną, co wskazuje na istnienie związku funkcjonalnego, a odległość dzieląca nieruchomości nie stanowi przeszkody w ustanowieniu służebności. Nie było podstaw do uznania, że służebność stała się zbędna dla wnioskodawczyni, jak też, że urządzenia nie były poddawane oględzinom w sytuacji, gdy pozostały ślady przycinania drzew rosnących pod liniami. Żądanie stwierdzenia nabycia służebności przez zasiedzenie nie może być ocenione jako nadużywanie przez wnioskodawczynię jej prawa podmiotowego. Korzystanie z nieruchomości uczestników było w złej wierze. Za datę początkową

biegu terminu zasiedzenia w odniesieniu do urządzeń napowietrznych 30 kV Sąd uznał dzień 1 stycznia 1950 r., ponieważ nie było możliwości ustalenia dokładnej daty ich przejęcia. W stosunku do linii napowietrznych 15 kV i słupów początkowa datą był dzień 1 stycznia 1970 r.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji uczestnika J. C. Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 14 września 2006 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w ten sposób, że wniosek oddalił. Wskazał, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, ale wadliwie ocenił ich prawne konsekwencje. Uznał, że korzystanie z linii energetycznych i urządzeń niezbędnych do ich funkcjonowania będące wykonywaniem przez Państwo zadań publicznych nie prowadzi do zasiedzenia. Właściciele linii posiadają je, wypełniając w ramach sfery imperium ważne zadania Państwa, polegające na dostarczaniu energii elektrycznej. W odwołaniu się do poglądów doktryny i orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy przyjął, że korzystanie przez wnioskodawczynię z napowietrznych linii energetycznych i podtrzymujących słupów oraz nieruchomości uczestników, nie jest posiadaniem w rozumieniu art. 336 k.c., skoro objęcie tych rzeczy we władanie nastąpiło w ramach wykonywania przez Państwo funkcji publicznych poza stosunkiem cywilnoprawnym. Nie zostały zatem spełnione przesłanki wskazane w art. 292 i 172 k.c.

We wniosku z dnia 30 listopada 2006 r. [...] Korporacja Energetyczna S.A. w [...] zażądała stwierdzenia, że nabyła przez zasiedzenie z dniem 28 listopada 2005 r. służebność gruntową posadowienia, przeprowadzenia i dostępu w celu eksploatacji, konserwacji i modernizacji: linii SN 30 kV [...] PZZ na działkach położonych w [...] nr 2073 będącej własnością Z. S. i na działce nr 2090, której współwłaścicielami są pozostali uczestnicy, linii SN 30 kV [...] - [...] na działce nr 2090, linii SN 15 kV [...] GPZ [...]a na działce nr 2090, na rzecz działki nr 2990/1 o powierzchni 0,9940 ha będącej w użytkowaniu wieczystym wnioskodawczyni, położonej w [...] przy ul. M. Z okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie wynika, że wnioskodawczyni jest właścicielką wskazanych linii energetycznych. Pierwsze dwie linie zostały wybudowane w latach 1948 i 1949 przez jej poprzedników prawnych, a trzecia w 1989 r., a wszystkie stanowią część będącej jej własnością sieci energetycznej. Od czasu podłączenia tych urządzeń do sieci są

eksploatowane i utrzymywane w sprawności technicznej, na co wskazują złożone dokumenty.

Nieruchomością władnącą jest wskazana działka, na której znajduje się Główny Punkt Zasilający, powiązany organizacyjnie i technicznie z liniami. Wnioskodawczyni otrzymała tę działkę w zarząd w dniu 28 listopada 1975 r., a decyzją Wojewody [...] z dnia 24 czerwca 1993 r. została uwłaszczona tą nieruchomością. Nie jest to działka sąsiadująca z nieruchomościami obciążonymi, co jednak nie stanowi przeszkody do ustanowienia służebności.

Wnioskodawczyni stwierdziła, że korzystanie ze służebności trwa nieprzerwanie przez okres wymagany do stwierdzenia zasiedzenia, poczynając od 28 listopada 1975 r. tj. od objęcia w zarząd działki władnącej. Domagała się także doliczenia, na podstawie art. 176 k.c., do okresu posiadania służebności okresu posiadania tych służebności przez Skarb Państwa do 4 grudnia 1990 r. Posiadanie służebności przez przedsiębiorstwo państwowe było posiadaniem w rozumieniu prawa cywilnego tak, jak i posiadanie Skarbu Państwa.

Sąd Rejonowy w [...] postanowieniem z dnia 29 czerwca 2007 r. odmówił odrzucenia wniosku, uznając, że o tożsamości żądań można mówić dopiero wtedy, gdy nie nastąpiła zmiana stanu faktycznego. W pierwszej sprawie została wskazana jako nieruchomość władnąca działka nr 2090, a w następnym wniosku działka nr 2090/1 (powinno być 2990/1). Inny jest również termin nabycia służebności w drodze zasiedzenia; w sprawie pierwszej były to dni 1 stycznia 1985 r. i 1 stycznia 1990 r.

Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 21 marca 2008 r. oddalił zażalenie [...]. Stwierdził, że o zaistnieniu powagi rzeczy osądzonej decyduje tożsamość stron (uczestników) oraz identyczność przedmiotów rozstrzygnięcia w związku z podstawami obu wniosków. Wskazał, że wydane w postępowaniu nieprocesowym prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić zawsze, gdy zajdą zmiany okoliczności sprawy. Przez pojęcie „okoliczności sprawy” należy rozumieć stan faktyczny decydujący o oddaleniu wniosku. Nie podlegają ponownemu badaniu okoliczności, które stanowiły podstawę wydania prawomocnego postanowienia. Granice podmiotowe obejmują uczestników i inne

osoby objęte skutkami powagi rzeczy osądzonej. Przedmiotowe granice zawisłości sprawy wyznaczają: żądanie udzielenia ochrony prawnej w sposób i w zakresie wskazanym we wniosku i podstawa faktyczna żądania. Sąd Okręgowy uznał, że w obu sprawach zachodzi tożsamość uczestników oraz tożsamość podstawy prawnej żądania. Inne są natomiast okoliczności faktyczne przedstawione przez wnioskodawczynię na uzasadnienie żądania. Wskazana została inna nieruchomość władnąca, a przede wszystkim inny termin, z upływem którego miałyby nastąpić zasiedzenie. Należy zatem rozpoznać sprawę nowowniesioną.

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 16 grudnia 2013 r. oddalił wniosek. Podstawę faktyczną stanowiły ustalenia dotyczące własności działek nr 2090 i nr 2073. Działka nr 2991/1, wskazana jako władnąca, jest własnością Powiatu [...]. Linia SN 15 kV wychodzi z Głównego Punktu zasilającego [...] i ma bezpośrednie połączenie z Głównym punktem Zasilania [...]a, położonym na działce nr 2991/1. Pozostałe dwie linie SN 30 kV łączą się i jako jedna linia biegną do rozdzielni w [...]. Istnieje pośrednie powiązanie techniczne tych linii z GPZ [...]a, poprzez linię SN 15 kV.

Linie SN 30 kV zostały wybudowane w latach 1948 i 1949, biegną między innymi przez działkę uczestników nr 2090 i 2073. Na pierwszej z nich został wybudowany pojedynczy słup przelotowy. Linia SN 15 kV została wybudowana w 1969 r., biegnie między innymi przez działkę nr 2090, na której znajduje się pojedynczy słup przelotowy. Linie te stanowią dla wnioskodawczyni oraz jej następców prawnych jedno z ważniejszych urządzeń przesyłowych. Poddawane są w razie konieczności naprawom i konserwacjom oraz oględzinom nie rzadziej niż raz na pięć lat. W 2002 r. wymieniono izolację linii na terenie podległym Rejonowemu Zakładowi Energetycznemu w [...]. Nieruchomości rolne, na których zostały urządzone linie, mogą być obecnie przekształcone na cele budowlane. Na podstawie opinii biegłego z zakresu geodezji został określony obszar korzystania z nieruchomości w ramach służebności w odniesieniu do każdej z linii.

Do przesłanek nabycia służebności przez zasiedzenie należy faktyczne korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przez okres wymagany do zasiedzenia, uzależniony od dobrej albo złej wiary

korzystającego w momencie obejmowania nieruchomości w tym celu. Wnioskodawczyni domagała się ustalenia nabycia w drodze zasiedzenia służebności przesyłu, która uregulowana została ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), obowiązującą od dnia 3 sierpnia 2008 r. Przyjęte zostało w orzecznictwie, że jeżeli stan faktyczny istniejący przed wejściem w życie nowej ustawy prowadził do zasiedzenia służebności gruntowej, to wówczas można go zaliczyć na poczet okresu wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. W sytuacji, gdy termin zasiedzenia upłynąłby przed dniem 3 sierpnia 2008 r., to korzystający z cudzej nieruchomości nabywa na podstawie art. 292 k.c. służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu.

Orzeczenie stwierdzające zasiedzenie służebności ma charakter deklaratoryjny. Przed dniem 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowe nie mogły nabywać na swoją rzecz żadnych praw w drodze zasiedzenia. Zmiana art. 128 k.c. dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) weszła w życie z mocą od dnia 1 lutego 1989 r. i przyznawała uprawnienie do mienia ogólnonarodowego Skarbowi Państwa oraz innym państwowym osobom prawnym. Od tego czasu przedsiębiorstwo państwowe mogło nabywać prawa na swoją rzecz. W okresie do 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być posiadaczem służebności. Skutki prawne takiego posiadania mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa. Sąd uznał za niedopuszczalne zaliczenie przez przedsiębiorstwo państwowe posiadania służebności wykonywanego przed tą datą do okresu wymaganego do nabycia tej służebności w drodze zasiedzenia. Za decydujący Sąd uznał fakt, że w postanowieniu Sądu Okręgowego w [...] z dnia 14 września 2006 r. przyjęte zostało, iż do okresu zasiedzenia służebności przez wnioskodawcę nie można doliczyć okresu posiadania wykonywanego przez Skarb Państwa w ramach pełnienia przez Państwo funkcji publicznych, poza stosunkiem cywilnoprawnym. Tego typu władztwo nie jest posiadaniem prowadzącym do zasiedzenia służebności. W tym zakresie orzeczenie z dnia 14 września 2006 r. jest wiążące.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji następców prawnych wnioskodawczyni P. S.A. w [...] i P. Dystrybucja S.A. w [...] Sąd Okręgowy w [...]

oddalił obie apelacje. Podzielone zostały ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz dokonana ocena prawna żądania. Sąd Okręgowy uznał, że nie ma wystarczających argumentów prawnych dla odmiennej oceny prawnej sporu od przedstawionych w postanowieniu z dnia 14 września 2006 r. Wnioskodawca nie udowodnił upływu 30 letniego terminu zasiedzenia służebności, jak też korzystania z nieruchomości uczestników w dobrej wierze.

P. Dystrybucja S.A. w [...] oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego, przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Zarzut błędnej wykładni i zastosowania dotyczył przepisów art. 172, 176, 285 i 292 k.c. i polegał na przyjęciu, że do okresu posiadania wykonywanego po dniu 31 stycznia 1989 r. przez państwową osobę prawną nie można doliczyć posiadania służebności gruntowej, wykonywanego do tego dnia przez Skarb Państwa, a tym samym, iż nie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej. Niewłaściwe zastosowanie art. 352 § 1 k.c. odnosiło się do przyjęcia, że korzystanie z nieruchomości objętych wnioskiem w ramach służebności gruntowej przed dniem 1 lutego 1989 r. przez poprzednika wnioskodawczyni - Zakład Energetyczny [...] Przedsiębiorstwo Państwowe w [...] w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, stanowiło posiadanie przedmiotowej służebności w ramach tzw. imperium, a nie dominium, a tym samym okres ten nie mógł być doliczony do okresu posiadania służebności i nie doprowadził do jej nabycia przez zasiedzenie. Skarżący domagał się uchylenia kwestionowanego postanowienia i postanowienia Sądu Rejonowego oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, ewentualnie postanowienia Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Granice rozpoznania skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym zostały określone w przepisie art. 398¹³ § 1 k.p.c., który przewiduje, że rozpoznanie jej jest wyznaczone przez zakres zaskarżenia orzeczenia - w całości albo w części - i przez granice podstaw. W ramach zakresu zaskarżenia Sąd Najwyższy ma obowiązek rozważenia z urzędu, czy postępowanie nie było dotknięte nieważnością. Nie stanowi przeszkody do wykonania tego

upoważnienia związane z Sąd Najwyższy zakazem reformationis in plus, jeżeli zaistniały przyczyny wskazane w przepisie art. 398¹⁹ k.p.c.

Pierwsze żądanie wnioskodawczyni dotyczyło stwierdzenia nabycia w drodze zasiedzenia, z dniem 1 stycznia 1985 r. i z dniem 1 września 1989 r. służebności gruntowej, której treść obejmuje uprawnienie do korzystania z nieruchomości będących własnością uczestników w zakresie umożliwiającym eksploatację, utrzymanie w należyтым stanie technicznym i modernizację stanowiących jej własność urządzeń energetycznych w postaci linii przesyłających energię elektryczną, przechodzących nad tymi nieruchomościami i urządzonych na tych nieruchomościach słupów przelotowych, mającej na celu zwiększenie użyteczności wskazanych nieruchomości władających. Prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w [...] z dnia 14 września 2006 r. żądanie to zostało oddalone.

Drugi wniosek z dnia 8 listopada 2006 r., który wpłynął do Sądu Rejonowego w [...] w dniu 30 listopada 2006 r. i obejmował żądanie wnioskodawczyni stwierdzenia w drodze zasiedzenia z dniem 28 listopada 2005 r. służebności gruntowej tej samej treści na tych samych nieruchomościach uczestników. Wskazana została inna nieruchomość władająca, która została oddana Zakładowi Energetycznemu w zarząd w dniu 28 listopada 1975 r., a następnie decyzją Wojewody [...] z dnia 24 czerwca 1993 r., oddana wnioskodawczyni w użytkowanie wieczyste, z mocą od dnia 5 grudnia 1990 r.

W postępowaniu nieprocesowym prawomocne postanowienia co do istoty sprawy oddalające wniosek mają względną moc wiążącą, ponieważ zgodnie z art. 523 zdanie drugie k.p.c., sąd może zmienić je w razie zmiany okoliczności sprawy. Przez pojęcie „okoliczności sprawy” należy rozumieć stan faktyczny decydujący o oddaleniu wniosku, a nie jego ocenę prawną. Odstępstwo od prawomocności, mające charakter wyjątkowy, dotyczy sytuacji, gdy po wydaniu postanowienia oddalającego wniosek uległy zmianie okoliczności, które istniały w chwili jego wydania i stały na przeszkodzie całkowitemu lub częściowemu uwzględnieniu wniosku. Chodzi zatem o okoliczności, które w świetle normy prawnej będącej podstawą zgłoszonego żądania są doniosłe dla jej zastosowania.

Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia co do istoty sprawy oddalającego wniosek ulegają prekluzji tylko te okoliczności faktyczne, które były podstawą zastosowania przez sąd normy materialnoprawnej decydującej o rozstrzygnięciu o żądaniu. Wyjątek od zasady związania sądu orzeczeniem co do istoty sprawy jest dopuszczalny jedynie w granicach i na podstawie zmiany okoliczności (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02, OSNC 2003 nr 12, poz.160; postanowienia z dnia 21 marca 1973 r., III CRN 429/72, OSP 1973,10, poz. 196; z dnia 4 lutego 1999 r., II CKN 172/98, niepubl.; z dnia 22 stycznia 2003 r., IV CKN 1689/00, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2008 r., IV CSK 231/08, niepubl.; z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CZ 60/17, niepubl.; z dnia 9 września 2016 r., V CSK 60/16, niepubl.). W razie zaistnienia zmiany okoliczności realizacja uprawnienia zainteresowanego, stosownie do art. 523 zdanie drugie k.p.c., do zmiany prawomocnego postanowienia oddalającego wniosek dokonywana jest poprzez złożenie żądania jego zmiany w ramach tej samej sprawy. Na nim spoczywa obowiązek wykazania zaistnienia innych faktów, które mogą doprowadzić do modyfikacji prawomocnego orzeczenia. W razie stwierdzenia przez sąd, że do zmiany nie doszło, wniosek podlega oddaleniu.

Nie została jednak wyłączona dopuszczalność złożenia przez zainteresowanego nowego wniosku dotyczącego tej samej kwestii, co wniosek objęty prawomocnym postanowieniem oddalającym żądanie, w przypadku zmiany okoliczności sprawy i nieskorzystania z możliwości przewidzianej w art. 523 zdanie drugie k.p.c. Wybór drogi prowadzącej do zmiany prawomocnego postanowienia należy do uprawnionego. Sąd nie może z urzędu rozpatrzyć wniosku o wszczęcie nowego postępowania jako wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia oddalającego żądanie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02; postanowienia z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CK 433/04, niepubl.; z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CSK 313/07, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2008 r., IV CSK 231/08; niepubl.; z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 240/09, niepubl.).

Wnioskodawczyni skorzystała z możliwości wystąpienia z nowym żądaniem, które dotyczyło tego samego kręgu uczestników, tego samego przedmiotu obejmującego stwierdzenie zasiedzenia tej samej służebności związanej z tymi

samymi urządzeniami i nieruchomościami obciążonymi, a w odniesieniu do podstawy faktycznej żądania podała te same okoliczności, które stanowiły podstawę faktyczną postanowienia Sądu Okręgowego w [...] z dnia 14 września 2006 r. Jako zmianę potraktowała wskazanie innej nieruchomości władnącej oraz określenie chwili upływu terminu zasiedzenia na inny dzień - 28 listopada 2005 r. Sąd Najwyższy uznał, że te kwestie nie stanowią zmiany okoliczności sprawy, które powstały po uprawomocnieniu postanowienia Sądu Okręgowego w [...] z dnia 14 września 2006 r., a zatem mogły być powołane przez wnioskodawczynię w poprzednim postępowaniu.

Podkreślenia wymaga, że z treści art. 610 § 1 w związku z art. 677 k.p.c. wynika brak związania sądu żądaniem wniosku nie tylko co do stwierdzenia zasiedzenia, ale także co do wskazanego terminu nabycia prawa w drodze zasiedzenia. Sąd ma obowiązek wydania orzeczenia odpowiadającego stanowi prawnemu, jaki wynika z ustaleń dokonanych w postępowaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2010 r., I CSK 582/09; z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11; z dnia 27 marca 2013 r., V CSK 202/12; z dnia 27 listopada 2014 r., IV CSK 128/14; z dnia niepublikowane). Inne określenie tego terminu mogłoby wpłynąć na zmianę prawomocnego postanowienia jedynie w sytuacji, gdyby przyczyną oddalenia wniosku była przedwczesność żądania, a termin nabycia prawa w drodze zasiedzenia nadszedłby po uzyskaniu przez to orzeczenie przymiotu prawomocności.

Niezwiązanie sądu treścią wniosku o stwierdzenie zasiedzenia określonego prawa dotyczy również doliczenia okresu posiadania poprzednika obecnego posiadacza. Jeżeli z ustalonych okoliczności faktycznych wynika, że w okresie biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, a łączny czas posiadania obu posiadaczy prowadzi do zasiedzenia, to sąd ma obowiązek z urzędu doliczyć okres posiadania poprzednika prawnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2013 r., III CSK 156/12; z dnia 30 października 2013 r., V CSK 488/12, niepublikowane).

W odniesieniu do oznaczenia innej nieruchomości jako władnącej, poza niedokonaniem tego w pierwszym postępowaniu, należy zaznaczyć, że służebność,

której nabycia domagała się wnioskodawczyni, miała charakter służebności gruntowej związanej z korzystaniem z nieruchomości uczestników w ramach przesyłania energii elektrycznej przy użyciu urządzeń będących jej własnością, posadowionych na tych nieruchomościach. Z uwagi na swoistość treści tej służebności, której ustanowienie następowało na podstawie odpowiednio stosowanego przepisu art. 145 w związku z art. 285 § 1 k.c., a nabycie w drodze zasiedzenia mogło nastąpić na podstawie art. 292 w związku z art. 172 k.c. oraz konieczność uwzględnienia powiązania urządzeń przesyłowych jako elementów przedsiębiorstwa przesyłowego i nieruchomości stanowiących własność albo pozostających w użytkowaniu wieczystym przedsiębiorcy, przyjęte zostało, że dopuszczalne było stwierdzenie zasiedzenia służebności na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003 nr 11, poz. 142; 7 października 2008 r., III CZP 89/08, niepubl.; postanowienia z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, niepubl.; 4 października 2006 r., II CSK 119/06, niepubl.). Zgodnie z przepisem art. 55¹ k.c., przedsiębiorstwo w znaczeniu funkcjonalnym obejmuje zorganizowaną działalność gospodarczą opartą na pewnym majątku i umiejętnościach, zdolną do prowadzenia określonego rodzaju aktywności gospodarczej. Powiązanie poszczególnych składników prowadzi do wniosku, że nabycie służebności spowoduje w istocie zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa w tym rozumieniu, a nie jedynie poszczególnych jego elementów. Od wejścia w życie w dniu 3 sierpnia 2008 r. przepisów art. 305¹ - 305⁴ k.c., regulujących służebność przesyłu, ustanowienie tej służebności na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego wynika z treści art. 305¹ k.c. W tej sytuacji nie ma znaczenia, która z nieruchomości będących we władaniu przedsiębiorcy przesyłowego mogłaby być nieruchomością władnącą. Ponadto nabycie prawa zarządu i prawa użytkowania wieczystego w stosunku do tej nieruchomości nastąpiło przed wszczęciem pierwszej sprawy.

Analiza podstawy faktycznej postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 14 września 2006 r. i okoliczności faktycznych przytoczonych na uzasadnienie wniosku złożonego w dniu 30 listopada 2006 r. pokazuje, że we wniosku zostały powołane te same okoliczności, które były podstawą faktyczną prawomocnego postanowienia. Nie mogło spowodować przyjęcia, że doszło do zmiany okoliczności

oznaczenie innej nieruchomości jako władnącej oraz określenie innej chwili nabycia służebności. Odmienne stanowisko Sądu Okręgowego w [...] z dnia 21 marca 2008 r. nie zasługuje na podzielenie i nie wiąże Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym. Przewidziana w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. podstawa odrzucenia pozwu z powodu prawomocnego osądzenia roszczenia uprzednio wydanym orzeczeniem, ma zastosowanie także, w myśl art. 13 § 2 k.p.c., w odniesieniu do postanowień orzekających co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym. W stosunku do nowego wniosku, złożonego po uprawomocnieniu się postanowienia oddalającego pierwszy wniosek, może dojść do odrzucenia po stwierdzeniu braku podstaw do uznania, że doszło do zmiany okoliczności, na których było oparte pierwsze orzeczenie.

Przesłanki odrzucenia pozwu objęte art. 199 § 1 pkt 1 - 3 k.p.c. oraz wniosku za pośrednictwem art. 13 § 2 k.p.c. stanowią podstawy nieważności postępowania, określone w art. 379 pkt 1 - 3 k.p.c., które Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy stwierdził, że ponownie złożony, po upływie niespełna trzech miesięcy, wniosek podlegał odrzuceniu, a zatem był obowiązany na podstawie art. 398¹⁹ k.p.c., bez względu na zarzuty i wnioski skargi kasacyjnej, uchylić wydane orzeczenia i odrzucić wniosek.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji.

kc

